

شماره ۴۰ پاییز ۹۴

No.40 Autumn 2015

۸۱-۱۰۶

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۴/۵/۲۲

زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۱۲/۱۷

هنجاریابی و تحلیل عاملی اکتشافی و تاییدی پرسشنامه ارتقاء فرهنگ شهروندی

علی همتی* - دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.
رضا ابراهیم زاده دستجردی - عضو هیات علمی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.

چکیده

هدف از انجام این تحقیق شناسایی مولفه های کلیدی حاصل از تجارب صاحب نظران و شهروندان شهر تهران که امکان ارتقاء فرهنگ شهروندی محلات را از طریق فرهنگسراها و خانه های فرهنگ محلات شده اند و ارائه مدل مفهومی آن مبتنی بر مدل سازی معادلات ساختاری، بر مبنای رویکرد آمیخته اکتشافی طراحی مدل بود. این تحقیق به روش آمیخته انجام شد که در بخش کیفی، از روش پدیدارشناسی و در بخش کمی از روش توصیفی، همبستگی مبتنی بر مدل سازی معادلات ساختاری استفاده شد. جامعه آماری این تحقیق در بخش کیفی مشتمل بر صاحب نظران حوزه فرهنگی مدیریت شهری، مدیران فرهنگسراها و خانه های فرهنگ محلات و شهروندان شهر تهران عضو این فرهنگسراها بودند که با مشارکت کنندگان در تحقیق انتخاب شدند و پس از ۲۴ مصاحبه پیش اشباع شده حاصل شد. به منظور بررسی روایی داده های کیفی از روایی سازه، روایی بیرونی، توصیفی و تفسیری استفاده شد و به منظور بررسی قابلیت اعتماد از رویکرد سه گانه رائو و پری (۲۰۰۳) استفاده شد. نتایج حاصل از تحقیق کیفی در قالب ۳ گروه مولفه ارتقاء دهنده فرهنگ شهروند، مولفه های تعدیل کننده و پیامدهای حاصل از ارتقاء فرهنگ شهروندی طبقه بندی شدند که عبارت بودند از: مقوله فرهنگ شهروندی، اعتماد اجتماعی، مدیریت آسیبهای اجتماعی، توسعه ارزشهای شهروندی، بهبود رفتار شهروندی، تقویت سبک زندگی، بهبود ارتباط شهروندان با دولت، ارتقاء و توسعه فردی شهروندان، مدیریت شکاف بین نسلی اشاره نمود. پس از استخراج مولفه ها بخش کمی تحقیق بررسی شد که برای بررسی روایی از روایی عاملی و محتوایی استفاده گردید. از سوی دیگر قابلیت اعتماد ابزار با روش آلفای کرونباخ به ترتیب برای عوامل ارتقاء فرهنگ شهروندی، محیطی، جمعیت شناختی و پیامدهای ارتقاء فرهنگ شهروندی ۰/۹۵۰، ۰/۷۵۸، ۰/۷۷۳ و ۰/۹۶۲ برآورد شد و با روش نمونه گیری طبقه ای ۱۲۹۰ نمونه محاسبه گردید. نتایج تجزیه و تحلیل داده های کمی نشان داد که برنامه ریزی امور فرهنگی، آموزش شهروندان، ترویج سمبلها و نمادهای فرهنگی و ارزشهای فرهنگی و مدیریت فرهنگسراها به ترتیب با ضرایب تاثیر ۰/۳۱۰، ۰/۳۳۸، ۰/۳۳۳ و ۰/۳۷۲ بر توسعه اعتماد اجتماعی، تقویت ارزشهای شهروندی، بهبود رفتار شهروندی و تقویت ارزشها و هنجارهای اجتماعی تاثیرگذار است. از سوی دیگر نتایج کمی این تحقیق نشان داد که متغیرهای محیطی بیشترین اثر تعدیلی را بر رابطه بین مولفه های ارتقاء فرهنگ شهروندی با توسعه فرهنگ شهروندی و توسعه اعتماد اجتماعی با ضریب تاثیر ۰/۱۳۰ و ۰/۱۲۴ دارند. در نهایت با توجه به مدل استخراج شده و نحوه ارتباط متغیرها در مدل تحقیق راهکارهایی جهت ارتقاء فرهنگ شهروندی ارائه شده است.

واژگان کلیدی: فرهنگ شهروندی، آموزش فرهنگ شهروندی، مدیریت امور فرهنگسراها، برنامه ریزی در امور فرهنگی، توسعه مشارکت اجتماعی، فرهنگسرا، خانه فرهنگ.

Exploratory and confirmatory factor analysis, standardization and promotion of citizenship questionnaire

Abstract

The aim of this study is to identify the key components of the experiences of experts and citizens the opportunity to promote a culture of citizenship in Tehran neighborhood through community cultural centers and houses of culture, and Conceptual Model is based on structural equation modeling, exploratory design was based on a mixed approach. The study was carried out in the mixed qualitative and quantitative method of descriptive phenomenology, reliability based structural equation modeling was used. The population of this research consisted of experts in the cultural quality of urban management, directors of cultural centers and cultural centers in Tehran neighborhood and citizens were members of the cultural centers that participated in the research were selected. After 24 interview was saturated. To evaluate the quality of the construct reliability, external reliability, was used to describe and evaluate the reliability of a tripe approach. Rao and Fairale (2003) was used. After extracting the components quantitative research was conducted to check the reliability and content reliability were used. The results of the analysis of qualitative data showed that the planning of cultural affairs, education of citizens, promotion of symbols and cultural symbols and cultural values and cultural centers managed by the impact factors 0/30, 0/8, 0/3 and 0/3 on development of social trust, strengthening of civic values, citizenship and strengthening the values and social norms affect behavior. The quantitative results of this study showed that the most environmental variables moderating effect on the relationship between the components of the development of civic culture and civic culture development and 0/124 & 0/10 impact factor of social trust. Finally, according to the extracted model and how the variables in the research model presented strategies to promote a culture of citizenship.

Keywords: culture, citizenship education, culture and citizenship management of houses of culture, cultural planning, development, social participation, cultural, House of Culture.

مقدمه

«شهروندی»، ارتباط وسیعی با مفاهیمی چون «جامعه مدنی، دموکراسی و حاکمیت خوب» دارد. حتی در نظر بعضی از صاحب نظران یکی از ملاک های مهم دموکراسی به شمار می رود (شیانی، ۱۳۸۱، ص ۱۹). جامعه مدنی و تحقق نهادهای مدنی، در مجموع، تجربه عقلانی و موفق بشری است که منجر به مشارکت قانون مند و توسعه سیاسی - اجتماعی شده و زمینه پیشرفت در حوزه اقتصاد، فرهنگ و تمدن را برای جوامع به وجود آورده است. پس می توان گفت که مفهوم فرهنگ شهروندی از اهمیت بسیاری برخوردار است. چرا که، فرهنگ شهروندی، رعایت همان اصولی است که پیوندهای میان فرد و جامعه را در قالب حقوق، تعهدات و مسؤولیت ها منعکس می سازد و چارچوبی را برای تعامل میان افراد، گروه ها و نهادها فراهم می کند (فاطمی نیا، ۱۳۸۶، ص ۳۵). بر این اساس می توان ادعان داشت که دولت های محلی (شهرداریها) در بسط و گسترش مولفه های فرهنگ شهروندی، همواره نقش پررنگ و قابل تامل داشته، چراکه اساس حکومت و انسجام دولتها در ارتباط موثر و مستقیم با توده مردم می باشد و تصدی این امور توسط دولتهای محلی و یا به بیان ساده تر مدیریت شهری صورت می پذیرد که رسیدگی به مشکلات شهروندان را در مرتبه اول برعهده دارند و دغدغه خویش می دانند تا به اموری همچون شهرسازی، زیست محیطی، حمل و نقل، فرهنگی و اجتماعی نگاه ویژه داشته و همانند پلی مابین مردم و دولت عمل نمایند. اینان وظیفه حل مسائل شهری و بحران های ناشی از شهرنشینی و اصلاح رفتار شهروندان را برعهده داشته و آنچه که در این میان می تواند کمک موثری درانجام هرچه بهتر وظایف و مسؤولیتهای محوله برای مدیریت شهری داشته و موجب کاهش هزینه های مترتب بر آن گردد، وجود یک فرهنگ شهروندی پویا و کارا بوده که رکن اصلی استحکام مدیریت محلی در شهرها خواهد بود. از این رو شهروندی یک مفهوم

پویاست، که برای تامین واقعی اش باید به فراسوی دولت بسط یابد و فرهنگ را در بررسی آن مورد توجه قرار داد (فاضلی، ۱۳۸۶، ص ۲). در ادامه به بررسی مسئله تحقیق، جامعه و نمونه آماری، روش تحقیق و تجزیه و تحلیل داده ها برای هنجاریابی پرسشنامه محقق ساخته می پردازیم.

مسئله تحقیق

«مفهوم شهروندی، علاوه بر زمینه های سیاسی بر روابط اخلاقی بین اعضای جامعه و نیز مسایل سنتی نظری جامعه شناسی، مثل شرایط یگانگی و همبستگی اجتماعی، ناظر است. اخلاق مدنی، همچنین مستقیماً با تغییرات هویتی و تصوراتی مرتبط است که شهروندان، نسبت به خود و دیگر شهروندان دارند. شهروندی اجتماعی، با اتکا به آن دسته اصول اخلاقی شکوفا می گردد که مشوق احساس برادری، همنوعی، تعهد و مسؤولیت پذیری است» (ذکاتی، ۱۳۸۰، ص ۶۲). این مفهوم در بعد اجتماعی، ایده ای است که در اروپای غربی مطرح شده است و در قرن شانزدهم همزمان با فراگیر شدن آن انتشار یافته است. این مفهوم را می توان در مجموع، جزء مفاهیم جدیدی دانست که با زندگی برخاسته از تجدد و فرهنگ انسان اجتماعی در هم آمیخته است. شهروندی مدنی، در قرن هجدهم، شامل حقوق ضروری برای آزادی فردی، آزادی بیان، آزادی اندیشه، حق برخورداری از عدالت و قراردادهای معتبر گردید که به واسطه رشد نهاد دادگاه و نظام قضایی ظهور کرد. شهروندی سیاسی در بردارنده حق مشارکت در تصمیم گیری های سیاسی، به عنوان عضو یا رأی دهنده بوده که در قرن نوزدهم، با رشد شوراها و پارلمان تحقق یافت. در قرن بیستم، با ایجاد نظامهای آموزشی و تامین اجتماعی، حق دسترسی به مجموعه وسیعی از مزایای عمومی که توسط دولت در حوزه های بهداشت، آموزش و غیره ارائه می شد، به نام شهروندی اجتماعی به منصه ظهور رسید. پایه و اساس شهروندی، بر برابری قرار داشته که با نابرابری های منتج از نظام سرمایه داری

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۸۲

در تضاد است. نظریه مارشال بر آثار جامعه‌شناسان به ویژه جامعه‌شناسان آمریکایی تاثیر زیادی داشت. اما «مارشال» (۱۹۶۴-۱۹۸۱) از سوی صاحب نظران متعددی نیز مورد انتقاد قرار گرفت. این انتقادها زیربنای ارائه نظریه‌های جدید گردیده که گاه با مدل‌های مفهومی لیبرالیسم و جمهوری خواهی نیز همپوشانی دارد. «پارسونز» جامعه‌شناس آمریکایی، شهروندی را در معنای کامل وازه، نتیجه ظهور جامعه سرمایه داری صنعتی دانسته و بر این باور است که تمام تغییراتی که در جامعه سنتی رخ داده است: نظیر شهری شدن، صنعتی شدن، عقلانیت و ... بستر مناسب برای این پدیده را به وجود آورده است. از آن جا که شهروندی، عضویت کامل در اجتماع ملی است بر همبستگی و وفاداری متقابل اعضا قرار داشته و مبنای جمعی انسجام اجتماعی به شمار می‌رود. از نظر پارسونز، بایستی برای دستیابی به هویت عام شهروندی، هنجارهای عام را در قالب فعال گرایی، عام گرایی، آزادی، مساوات طلبی و معیارهای اکتسابی گسترش داد. بنابراین در گذار از جوامع سنتی به مدرن، تغییراتی در جهت تحقق شهروندی در سطوح فردی و ساختاری پدید می‌آید (پارسونز، ۱۹۶۵). در نظریات جامعه‌شناسان انتقادی نیز شهروندی، مفهومی کلیدی محسوب می‌شود. «دارندورف»، شهروندی را ایده بسیار مهمی دانسته که طی قرن‌ها موتور پویای حرکت گروه‌های محروم بوده است و گسترش حقوق شهروندی کامل برای همه را وظیفه اصلی سیاست اجتماعی دانسته و آزادی را، راه رسیدن به برابری و عدم محرومیت و به تبع آن شهروندی پویا و واقعی قلمداد کرده است (دارندورف، ۱۹۷۴، ص ۲۹۲).

هابرماس، شهروندی را در رابطه با اجتماع سیاسی، جامعه مدنی و حوزه عمومی چه با یک دولت ملی هم مرز باشد و چه نباشد، تحلیل می‌کند و نسبت به حوزه‌های عمومی حتی در گستره اروپا از طریق شبکه‌های ارتباطی بسیار خوش بین است. به نظر هابرماس، این شبکه‌ها شرایط مناسب دموکراسی

خواهد بود، زیرا اعضای جامعه صرفاً در حوزه عمومی و جامعه مدنی از نقش شهروندی برخوردار خواهند شد. از رهگذر جامعه مدنی در حوزه عمومی که حد واسط نظام سیاسی و بخش‌های خصوصی است، مسائل مختلف حل خواهد شد. در این حوزه ها، افراد مسئولیت‌ها و حقوق خود به عنوان شهروند پذیرفته و قادر به بیان نظریات و عقایدشان می‌شوند. منطبق با نظریه این جامعه‌شناس بر شرایط دسترسی برابر به مشارکت در گفتمان عقلانی، تمرکز یافته که به صورت اجتماعات مختلف پیشنهاد می‌شود. به نظر او، جامعه مدنی، نظامی از اجتماعات است که گفتمان ناظر بر مسائل عمومی را نهادینه می‌کند و بستری برای تحقق شهروندی ایجاد می‌نماید (کارتر، ۲۰۰۰، ص ۱۵۹).

در انتقاد به مارشال، «ترنر» به دو اصل «تفاوت پذیری» (تقسیمات جنسیتی، نژادی و طبقات اجتماعی) و «انسجام» مورد نظر برخی جامعه‌شناسان اشاره می‌کند که آن را سامان دهنده جوامع می‌دانند. وی معتقد است: جوامع مدرن، جایی است که نابرابری اجتماعی با عقلانیت اقتصادی توجیه می‌شود، شهروندی، می‌تواند به مثابه مذهب مدنی در جهت انسجام اجتماعی عمل کند. فرد می‌تواند گستره مطالعات شهروندی را در رابطه متقابل هویت، اجتماع، فضیلت مدنی و منابع کشف کند. وقتی حقوقی به عنوان موقعیت رسمی نهادینه می‌شود، استحقاق رسمی برای منابع کمیاب را به مردم اعطاء می‌کند. شهروندی نیز، بر دسترسی افراد و گروه‌ها به منابع نظارت می‌کند. در این اجتماع، افراد با شهروند شدن هویتی کسب کرده و دارای فضیلت مدنی می‌شوند؛ یعنی تعلقات و وابستگی نسبت به اجتماع سیاسی پدید می‌آید (ترنر، ۲۰۰۰، ص ۳۹-۳۷).

سرانجام از نیمه دوم سده ۲۰ و پس از جنگ جهانی دوم و با استقرار دولت رفاه، حقوق اجتماعی شهروندی به رسمیت شناخته شده است. روی هم رفته به طوری که ملاحظه می‌شود ارتباط و

پیوند ناگسستنی میان شهروندی و شکل بندی های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، حقوقی و فرهنگی جامعه مدرن دیده می شود. این ارتباط و پیوند در نظریه سیاسی، اجتماعی مدرن به صورت های گوناگون در قالب الگوهای نظری نشان داده شده است. در الگوی نظری که «پانوشکی» آن را ارائه داده است متغیرهای اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، حقوقی و فرهنگی موثر بر توسعه تاریخی شهروندی در غرب و نحوه تأثیر گذاری این متغیرها بر یکدیگر نشان داده شده است (هاشمیان فر و گنجی، ۱۳۸۸، ص ۳۳). از دیدگاه جامعه شناسان، شهروندی، جایگاهی اجتماعی است که در رابطه با دولت به سه نوع حق شامل حقوق مدنی، حقوق سیاسی و حقوق اجتماعی همراه است. یکی از موضوعات مهم جامعه شناختی مربوط به شهروندی، این است که چگونگی گروه های مختلف، مشمول شهروندی (یا محروم از آن، از قبیل محرومیت زنان از حق رای در بریتانیا و آمریکا تا قرن بیستم) می شوند یا محرومیت کارگردان از تشکیل اتحادیه در اوایل دوران سرمایه داری و اینکه چگونگی آن بر نابرابری اجتماعی تأثیر می گذارند. در دیدگاه سیاسی، مفهوم شهروندی، منزلتی را نشان می دهد که با قانون، اعطا می شود. این مفهوم نشان می دهد که اشخاص به اعتبار جایگاه شان در اجتماع یا واحد سیاسی دارای حقوقی هستند. چرا که افراد در زندگی مشترکی سهیم می شوند، از این رو به سبب همان زندگی مشترک، در فعالیت های اقتصادی یا امور فرهنگی و تعهد سیاسی، همگان از لحاظ اخلاقی نسبت به یکدیگر وظایفی دارند. از دیدگاه سیاسی نیز شهروندی، در واقع شرایط عضویت در واحدی سیاسی (معمولا دولت ملی) است که از حقوق و امتیازات ویژه کسانی محافظت می کند؛ وظایف معینی را انجام می دهند. (صراف و عبدالهی، ۱۳۸۷، ص ۱۱۹).

در ایران نیز مانند هر نقطه دیگر خاورمیانه تا قبل از پایان قرن ۱۹ مدیر اجرایی شهر یکی از شاهزادگان، یا اغلب فردی نظامی بود که وی را به عنوان والی

شهر منصوب می کرد و دارای اختیارات و امتیازات نامحدود بود. در دوران معاصر، شهر نشینی و شهروندی از مظاهر تمدن به شمار می آید و بسیاری از دولت ها برای تثبیت موقعیت اجتماعی و سیاسی خود شهرنشینی و شهروندی و مباحث مرتبط با آن و نیز جهت بخشیدن به موضوعات مربوط به شهرنشینی و شهروندی را در اولویت قرار داده اند. امروز مفهوم شهروندی با مفهوم نگرش آن در قرون ۱۹ و ۲۰ بسیار متفاوت است و حقوق شهروندی دارای حوزه های مختلفی است (جهانگیری، ۱۳۸۱، ص ۱۴)؛ لذا با توجه به رشد چشمگیر جمعیت ایران و وجود میانگین جوان سنی در حال حاضر، باید به فرهنگ شهروندی و توسعه ساختار سازمانی شهری توجه ویژه ای نمود و این حاصل نخواهد شد جز با مشارکت یک یک مردم ساکن در اجتماعات شهری که آن نیز با یک برنامه ریزی درست و هدفمند قابل گسترش است (فاطمی نیا، ۱۳۸۶، ص ۳۶).

از مهمترین عواملی که باعث گسترش شهروندی و توسعه ساختار سازمانی شهری در بین افراد می شود، شهرداری ها و احیای شوراهای محله و نهاد شورایی و نیز تقویت رسانه های محلی است. به دلیل این که گسترش مراکز فرهنگی، هنری در گام نخست به نیازهای خاص محلات مربوط خواهد شد، تعامل با نهادهای محلی یا نهادهایی که برای محلی فعالیت می کنند از مواردی است که حفظ و جهت دهی آن برای توسعه محله، ارتقای تعاملات فرهنگی و هنری و ایجاد وحدت باید مورد توجه متولیان امر قرار گیرد. در گام بعدی برای بقای فرهنگ شهروندی و توسعه ساختار سازمانی شهری در ایران باید وحدت هدف را برای شهروندان به وجود آورد. این وحدت را باید هم در بعد زندگی مادی و هم معنوی فرهنگ شهروندان ایجاد کرد؛ تحصیل این مساله در پرتو یک زندگی اجتماعی میسر نیست و قانون گذاری در جامعه از این طریق میسر می گردد و خارج از این هدف، شهروندان جامعه با مشکلات و پیامدهای اجتماعی و فرهنگی که منجر به نابودی

جامعه می‌گردد، روبرو خواهند شد. پس قانون مدنی برای بقای فرهنگ شهروندی در جامعه مدنی امری ضروری و انکار ناپذیر است (تقی زاده، ۱۳۸۴، ص ۱۸۴).

مبتهی بر بند ۲ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران وظیفه بررسی و شناخت کمبودها، نیازها و نارسائی‌های اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، بهداشتی و رفاهی و تهیه طرح‌ها و پیشنهادهای اصلاحی و راه حل‌های کاربردی در این زمینه‌ها بر عهده شوراهای اسلامی شهرها گذاشته شده است (زاهدی، ۱۳۹۳، ص ۵۵). بر اساس مفاد بند ۶ از ماده ۵۵ قانون شهرداری، مدیریت شهری مکلف به انجام فعالیتهای فرهنگی در سطح شهرها می‌باشد (زاهدی، ۱۳۹۳، ص ۱۹۵) که در این راستا و با درک ضرورت توسعه فعالیت‌های فرهنگی پایتخت، شهرداری تهران را برآن داشت تا همراه با خدمات اجتماعی و عمرانی، ارائه خدمات فرهنگی را در زمره برنامه‌های خود قرار دهد.

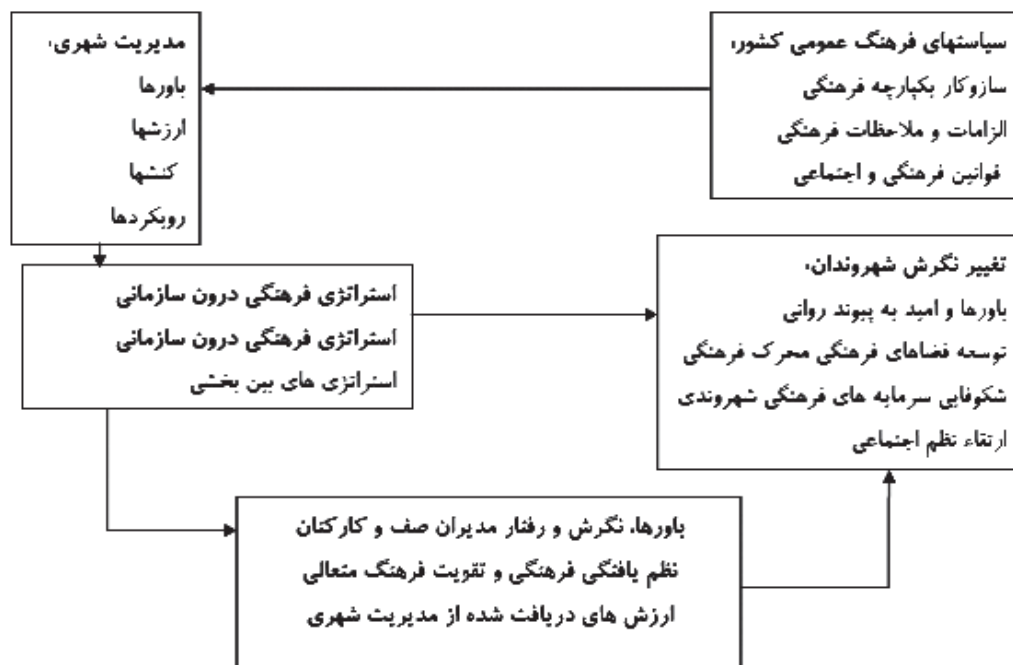
رسالت اصلی شهرداری، مدیریت فرآیند توسعه متوازن و پایدار شهر تهران در راستای چشم‌انداز و اهدافی است که باید مشارکت خود مردم و جلب همکاری سایر نهادها و سازمانهای ذیربط اعم از دولتی، خصوصی و مردم نهاد تحقق یابد. بنابراین می‌توان بیان کرد با رواج مفهوم رفاه اجتماعی و فرهنگی، برنامه ریزی رفاه اجتماعی به یکی از محورهای برنامه ریزی شهری تبدیل شده است که اهدافی فراتر از برنامه ریزی کالبدی را جستجو می‌کند. همچنین در پرتوی نفوذ مفهوم کیفیت زندگی رویکرد جدیدی در شهرسازی قوت گرفته است که اهداف برنامه ریزی شهری علاوه بر اهداف کالبدی و کارکردی می‌یابد به نیازهای کیفی و روانی مردم در محیط شهری، مثل هویت اجتماعی، آسایش روانی، احساس زیبایی، همبستگی و تعلق اجتماعی پاسخ می‌دهد (مهدی زاده، ۱۳۸۵، ص ۳۰۲).

از این رو در اوایل سال‌های دهه ۱۳۷۰ تأسیس مراکز

فرهنگی هنری با عناوین فرهنگسرا، خانه فرهنگ، کتابخانه، و موزه در مناطق ۲۲ گانه شهرداری تهران آغاز و در سال ۱۳۷۵ سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران به منظور توسعه فرهنگ و هنر در جامعه ایرانی و نیز ارتقای فرهنگ شهرنشینی، با نظر مساعد رهبر معظم انقلاب اسلامی و با هدف توسعه فرهنگی، تعمیق معرفت دینی، تقویت زیبایی‌طلبی و حقیقت‌جویی شهروندان، شادزیستی توأم با روحیه سازنده و کسب مهارت‌های زندگی اجتماعی، موجودیت یافت. در حال حاضر تهران با ۲۲ منطقه و با جمعیتی معادل نفر دارای ۳۴ فرهنگسرا، ۶۶ خانه فرهنگ، ۷۹ کتابخانه، ۳۰ نگارخانه، ۸ موزه و ۴ پردیس سینمایی است که در کنار سایر نهادهای فرهنگی شهر تهران، وظیفه خدمات رسانی به مردم را در این کلان‌شهر بر عهده دارند. در شهر تهران تلاش شده برای هر منطقه شهرداری یک فرهنگسرای بزرگ ایجاد شود. فرهنگسراها بجز پوشش منطقه خود، بعضاً به فعالیت‌های فرامنطقه‌ای نیز می‌پردازند. فرهنگسرای تخصصی نیز به فرهنگسراهایی گفته می‌شود که اقدام به فعالیت در یک حوزه تخصصی در سطح شهر تهران می‌کنند (سایت سازمان فرهنگی و هنری شهرداری تهران ۱۳۹۴).

شکل شماره (۱) فرآیند ارتباطی فرهنگی مدیریت شهری و فرهنگ شهروندان را نشان می‌دهد و اذعان دارد از جمله وظایفی که تا حدودی نهاد فرهنگی شهر تهران به آن اهتمام دارد احصاء نیازهای فرهنگی مردم و انعکاس آن به مدیریت شهری و عامل ارتباط فرهنگی میان مدیریت شهری و شهروندان می‌باشد. هرگاه مدیریت بلندپایه شهری، باورها، ارزشها و کنش‌های خود را برای پدید آوردن فرهنگی استوار و متعالی آشکار کند و این پیام‌ها را به روشنی به دیگران انتقال دهد و برای استقرار این پیام‌ها را به روشنی انتقال دهد و برای استقرار این پیام‌ها سازوکارهای درستی به کار گیرد، آنگاه مدیران و کارکنان با روشنی و پیوند روانی درست، این پیام‌ها را دریافت می‌کنند و آنها را در نگرش و

نمودار ۱. فرآیند ارتباط فرهنگ مدیریت شهری و فرهنگ شهروندان؛ منبع: عبادتی و بخشی، ۱۳۹۱، ص ۱۵۲.

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۸۶

فعالیت در زمینه هنرهای مختلف فراهم شده است. برخی از فرهنگسراها، کتابخانه و انتشارات ویژه خود را دارند. خانه فرهنگ، از نظر نوع فعالیتها، همان فعالیتهای فرهنگسرا را در اندازه ای کوچکتر، با تعداد کارکنان و بودجه ای به مراتب کمتر اجرا می کنند. از آنجا که خانه های فرهنگ در سطح محلات قرار دارند امکان دسترسی شهروندان به آنها سهل تر و بیش تر است. عمده فعالیت های فرهنگی خانه های فرهنگ، به گسترش و ارتقای سطح فرهنگ عمومی منجر می شود. علاوه بر موارد فوق فضاهایی به منظور نمایش آثار و تولیدات هنری و فرهنگی، به دو صورت مستقل و یا در ساختمان های فرهنگسراها و سایر مراکز فرهنگی، شکل گرفته است که به آنها نگارخانه گفته شده و سازمانهایی با هدف ارایه کتاب به علاقه مندان در سطح شهر تهران به همراه فضای مناسبی برای مطالعه نیز تاسیس شده که کتابخانه ها می باشند و آن نیز یا مستقل بوده و یا در ساختمان های فرهنگسراها و سایر مراکز فرهنگی استقرار دارند و زیر نظر آنها

رفتار سازمانی خود آشکار می کنند و در انتقال آن به شهروندان موفق خواهند بود (عبادتی و بخشی ۱۳۹۱، ص ۱۵۲). یکی دیگر از وظایف مهم که فرهنگسراها و خانه های فرهنگ در سطح کلانشهر تهران به آن اهتمام دارند آموزش است. البته از آنجا که امروزه آموزش به ویژه آموزش های فرهنگ شهروندی، یکی از مهمترین عوامل توسعه پایدار است، بنابراین توسعه نظام آموزش همگانی شهری که توسط نهاد فرهنگی شهر تهران تا حدودی انجام می پذیرد موجب افزایش سرمایه های انسانی، تقویت سطح آشنایی مردم با قوانین و مقررات و شئون زندگی شهری، بالارفتن توان مدیریت زندگی در شهر، افزایش سطح مهارت های زندگی، تقویت میزان مرادوات اجتماعی، سبب ارتقاء قدرت خودکنترلی در برابر آسیب های اجتماعی شهر و آسان شدن جریان امور زندگی خواهد شد (صالحی امیری و اکبری، ۱۳۹۱، ص ۶۱). در فرهنگسراها، فعالیت های و آموزشی، تولید محصولات گوناگون فرهنگی و اجتماعی و همچنین

جدول ۱. ترکیب جامعه آماری به تفکیک مناطق مختلف؛ منبع: اطلاعات مرکز آمار ایران در سال ۹۴-۱۳۹۳.

منطقه	جمعیت	منطقه	جمعیت
۱	۴۹۲۳۰۰	۱۲	۲۳۴۴۰۰
۲	۶۵۱۱۰۰	۱۳	۳۰۲۱۰۰
۳	۳۲۳۳۰۰	۱۴	۴۸۳۷۰۰
۴	۸۹۱۱۰۰	۱۵	۶۳۲۶۰۰
۵	۸۹۶۷۰۰	۱۶	۲۸۴۳۰۰
۶	۲۲۳۷۰۰	۱۷	۲۴۲۱۰۰
۷	۳۰۸۵۰۰	۱۸	۴۰۱۳۰۰
۸	۳۷۶۶۰۰	۱۹	۲۳۹۴۰۰
۹	۱۵۲۴۰۰	۲۰	۳۵۲۲۰۰
۱۰	۲۹۲۲۰۰	۲۱	۱۶۴۶۰۰
۱۱	۲۹۹۴۰۰	۲۲	۱۴۷۵۰۰
جمع کل	۸۴۰۱۴۰۰		

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۸۷

شده توسط مرکز آمار ایران در سال ۹۴-۱۳۹۳ است. جدول شماره وضعیت جامعه آماری تحقیق را نشان می دهد.

ابزار اندازه گیری

ابزار جمع آوری داده ها در این تحقیق پرسشنامه بوده که از کدهای استخراج شده بخش کیفی تهیه شده و گویه های آن شامل ۲ بخش عمده می باشد: ۱. بخش اول شامل سؤالاتی جهت جمع آوری اطلاعات جمعیت شناختی (شامل: جنسیت، وضعیت تاهل، سن، شغل، آخرین مدرک تحصیلی، محل زندگی شامل ۶ سوال می باشد.

۲. بخش دوم شامل سؤالات تخصصی در طیف لیکرت بوده که از پرسشنامه طراحی شده حاصل از مصاحبه کیفی و پس از تحلیل عاملی اکتشافی و تاییدی استفاده شد و ابعاد و مولفه های آن در جدول شماره ۲ استفاده گردیده است. پس از تدوین طرح مقدماتی پرسشنامه تلاش گردید تا میزان روایی و پایایی پرسشنامه تعیین شود.

یافته های تحقیق

فعالیت می کنند. راه اندازی کتابخانه های تخصصی نابینایان و کودکان از طرح های جدید این مجموعه است. ضمناً خانه های فرهنگ مشارکتی برای انجام فعالیت های عمومی با برگزاری دوره های متنوع آموزشی، برپایی کارگاه ها و اجرای مراسم تشکیل شده است. خانه های فرهنگ مشارکتی، به میزان محدود، سرمایه اولیه و امکاناتی را برای اجرای پروژه های منطبق با وظایف قانونی و برنامه های سالانه، از فرهنگسراها دریافت می کنند. توسعه متعادل خانه های فرهنگ مشارکتی و واگذاری امور فرهنگی به بخش های مردمی، موجب تمرکززدایی و کاهش هزینه های فعالیت های زیربنایی فرهنگ و آموزش های عمومی خواهد شد.

آزمودنی ها

جامعه آماری مورد بررسی در این پژوهش، کلیه شهروندان شهر تهران بود که از خدمات فرهنگسراها و خانه های فرهنگ محلات شهر تهران استفاده می نمودند، بود که با توجه به جمعیت کلان شهر تهران، تعداد آنها ۸۴۰۱۴۰۰ نفر طبق آمار اعلام

جدول ۲. ترکیب سؤالات پرسشنامه

متغیرهای مورد بررسی	ابعاد و شماره سؤالات در پرسشنامه	جمع سؤالات	توضیحات
عوامل موثر بر ارتقاء فرهنگ شهروندی از طریق فرهنگسراها و خانه های فرهنگ محلات	برنامه ریزی در فرهنگسراها: ۱ تا ۴	۲۵	محقق ساخته
	آموزش فرهنگ شهروندی: ۵ تا ۱۴		
	ترویج سمبلها و نمادهای فرهنگی: ۱۵ تا ۱۸		
	مدیریت فرهنگسراها: ۲۰ تا ۲۵		
عناصر محیطی و تعدیل کننده	عناصر محیطی ترویج فرهنگ شهروندی: ۲۶ تا ۲۹	۱۰	محقق ساخته
	عوامل جمعیت شناختی: ۳۰ تا ۳۵		
پیامدهای ارتقاء فرهنگ شهروندی	توسعه و تقویت فرهنگ شهروندی: ۱ تا ۶	۳۶	محقق ساخته
	توسعه اعتماد اجتماعی: ۷ تا ۱۱		
	مدیریت آسیبهای اجتماعی: ۱۲ تا ۱۳		
	تقویت ارزشهای شهروندی: ۱۴ تا ۱۸		
	بهبود رفتار شهروندی: ۱۹ و ۲۱ تا ۲۴		
	بهبود ارتباط شهروندان با دولت: ۲۵ تا ۲۶		
	بهبود سبک زندگی: ۲۷ تا ۲۹		
	ارتقاء و توسعه فردی شهروندان: ۳۲ تا ۳۴		
	مدیریت شکاف بین نسلی: ۳۵ تا ۳۶		

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

■ ۸۸ ■

الف) نتایج تحلیل عاملی اکتشافی

کند و تحلیل عاملی برای داده های جمع آوری شده کاملاً مناسب و سودمند است. همانطور که در نتایج جدول (۴) مشاهده می گردد در این جدول چهار عامل مقداری بزرگتر از یک دارند و ۴۲/۸۴۲ درصد از واریانس را توسط روش

با توجه به نتایج جدول شماره ۳ مقدار ضریب کفایت نمونه آزمون ک.ام.او و بارتلت برابر ۰/۸۴۴ می باشد و این مقدار بالاتر از ۰/۵ است. بنابراین حجم نمونه جمع آوری شده جهت تحلیل عاملی کفایت می

جدول ۳. آزمون ک.ام.او و بارتلت

ضریب کفایت نمونه		۰/۸۴۴
نتایج تست	ضریب تقریب کای دو	۷۲۶۶/۷۳۲
	دی.اف	۲۵۳
	سطح معناداری	۰/۰۰۰

جدول ۴. جدول واریانس کل تبیین شده

مقادیر ویژه اولیه			مجموع مربعات بارهای عاملی استخراج شده			مجموع مربعات بارهای عاملی چرخش یافته			ابعاد
کل	درصد واریانس تبیین شده	درصد	کل	درصد واریانس تبیین شده	درصد	کل	درصد واریانس تبیین شده	درصد	
۳/۷۶۹	۱۶/۳۸۷	۱۶/۳۸۷	۳/۷۶۹	۱۶/۳۸۷	۱۶/۳۸۷	۳/۷۶۰	۱۶/۳۴۶	۱۶/۳۴۶	۱
۲/۲۲۸	۹/۶۸۶	۲۶/۰۷۳	۲/۲۲۸	۹/۶۸۶	۲۶/۰۷۳	۲/۲۱۳	۹/۶۲۲	۲۵/۹۶۸	۲
۱/۹۵۰	۸/۴۷۷	۳۴/۵۵۱	۱/۹۵۰	۸/۴۷۷	۳۴/۵۵۱	۱/۹۴۱	۸/۴۴۱	۳۴/۴۰۹	۳
۱/۹۰۸	۸/۲۹۴	۴۲/۸۴۵	۱/۹۰۸	۸/۲۹۴	۴۲/۸۴۵	۱/۹۴۰	۸/۸۳۶	۴۲/۸۴۵	۴
۰/۸۰۹	۳/۵۱۹	۴۶/۳۶۳							۵
۰/۸۰۰	۳/۴۷۸	۴۹/۸۴۱							۶
۰/۷۸۸	۳/۴۲۵	۵۳/۲۶۶							۷
۰/۷۶۷	۳/۳۳۷	۵۶/۶۰۲							۸
۰/۷۴۴	۳/۲۳۴	۵۹/۸۳۶							۹
۰/۷۳۸	۳/۲۰۹	۶۳/۰۴۵							۱۰
۰/۷۲۵	۳/۱۵۱	۶۶/۱۹۵							۱۱
۰/۷۱۸	۳/۱۲۰	۶۹/۳۱۶							۱۲
۰/۷۰۱	۳/۰۴۹	۷۲/۳۶۵							۱۳
۰/۶۸۵	۲/۹۷۹	۷۵/۳۴۴							۱۴
۰/۶۷۳	۲/۹۲۷	۷۸/۲۷۱							۱۵
۰/۶۶۶	۲/۸۹۶	۸۱/۱۶۷							۱۶
۰/۶۵۶	۲/۸۵۴	۸۴/۰۲۱							۱۷
۰/۶۳۹	۲/۷۷۶	۸۶/۷۹۷							۱۸
۰/۶۳۴	۲/۷۵۸	۸۹/۵۵۵							۱۹
۰/۶۳۰	۲/۷۳۷	۹۲/۲۹۳							۲۰
۰/۶۱۱	۲/۶۵۴	۹۴/۹۴۷							۲۱
۰/۵۹۵	۲/۵۸۸	۹۷/۵۳۵							۲۲
۰/۵۶۷	۲/۴۶۵	۱۰۰/۰۰۰							۲۳

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

■ ۸۹ ■

مولفه های اصلی تبیین می کنند. با توجه به این جداول می توان گفت که ارتقاء فرهنگ شهروندی توسط چهار عامل یا فاکتور اندازه گیری می گردد. تا این مرحله مشخص گردید که پرسشنامه مذکور چهار عامل را اندازه گیری می کند. اکنون بایستی مشخص شود هر یک از سئوالات پرسشنامه مربوط به کدامیک از عامل ها است. برای این منظور بایستی عامل ها چرخش یابند بدون چرخش عامل ها امکان تفسیر مناسب وجود نخواهد داشت.

بررسی معناداری ضرایب حاصل از تحلیل عاملی

باتوجه به خروجی لیزرل که در جدول شماره ۶ خلاصه شده برآزش مناسب مدل است. این شاخصها و نتایج آنها در جدول ۶ نشان داده شده است. همان طور که از خروجی نرم افزار لیزرل مشاهده می شود. مدل اصلی تحلیل عاملی تاییدی ارائه شده به صورت زیر می باشد که در آن روابط میان متغیرها و ضرایب هر یک از آنها ارائه شده است.

بررسی معناداری ضرایب حاصل از تحلیل عاملی

جدول ۵. ماتریس عوامل چرخش یافته با روش واریماکس

ابعاد				
مدیریت فرهنگسراها	ترویج سبیلها و نمادهای فرهنگی	آموزش فرهنگ شهروندی	برنامه ریزی در فرهنگسراها	
			۰/۶۸۷	سوال ۱
			۰/۶۹۹	سوال ۲
			۰/۷۱۱	سوال ۳
			۰/۶۷۵	سوال ۴
		۰/۵۹۳		سوال ۵
		۰/۶۳۲		سوال ۶
		۰/۶۰۱		سوال ۷
		۰/۶۲۳		سوال ۸
		۰/۶۰۵		سوال ۹
		۰/۶۱۱		سوال ۱۰
		۰/۶۱۱		سوال ۱۱
		۰/۶۴۱		سوال ۱۲
		۰/۵۹۵		سوال ۱۳
		۰/۶۱۶		سوال ۱۴
	۰/۶۸۶			سوال ۱۵
	۰/۶۶۱			سوال ۱۶
	۰/۷۰۹			سوال ۱۷
	۰/۷۱۵			سوال ۱۸
۰/۶۵۷				سوال ۱۹
۰/۶۴۲				سوال ۲۰
۰/۶۹۰				سوال ۲۱
۰/۶۷۲				سوال ۲۲
۰/۶۶۰				سوال ۲۳

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

■ ۹۰ ■

خروجی نرم افزار لیزرل مقدار معناداری هریک از ضرائب را نشان می دهد. با توجه به شکل (۳) کلیه ضرائب بالاتر از ۱/۹۶ است لذا مدل مذکور و ضرائب آن کاملاً معنادار است.

بدین منظور آزمون معناداری مدل را براساس شاخص تی ولیو مورد بررسی قرار گرفته است در صورتی که شاخص مذکور از ۱/۹۶+ بیشتر و از ۱/۹۶- کمتر باشد کلیه ضرائب مدل معنادار هستند

جدول ۶. بررسی شاخص های مناسب بودن مدل

نام شاخص	مقدار استاندارد شاخص	مقدار شاخص در مدل مورد نظر	نتیجه گیری
کای - دو	-	۴۱۷/۱۰	
نسبت کای دو به دی . اف	< 3	۲/۷۰۸	برازش مدل مناسب است
پی - ویو	بیشتر از ۰/۰۵	۰/۰۹۱	برازش مدل مناسب است
جی . اف . آی	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۷	برازش مدل مناسب است
آ . جی . اف . آی	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۵	برازش مدل مناسب است
ان . اف . آی	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۹	برازش مدل مناسب است
سی . اف . آی	بیشتر از ۰/۹	۱	برازش مدل مناسب است
آ . ام . اس . آی	کمتر از ۰/۱	۰/۰۳۶	برازش مدل مناسب است

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

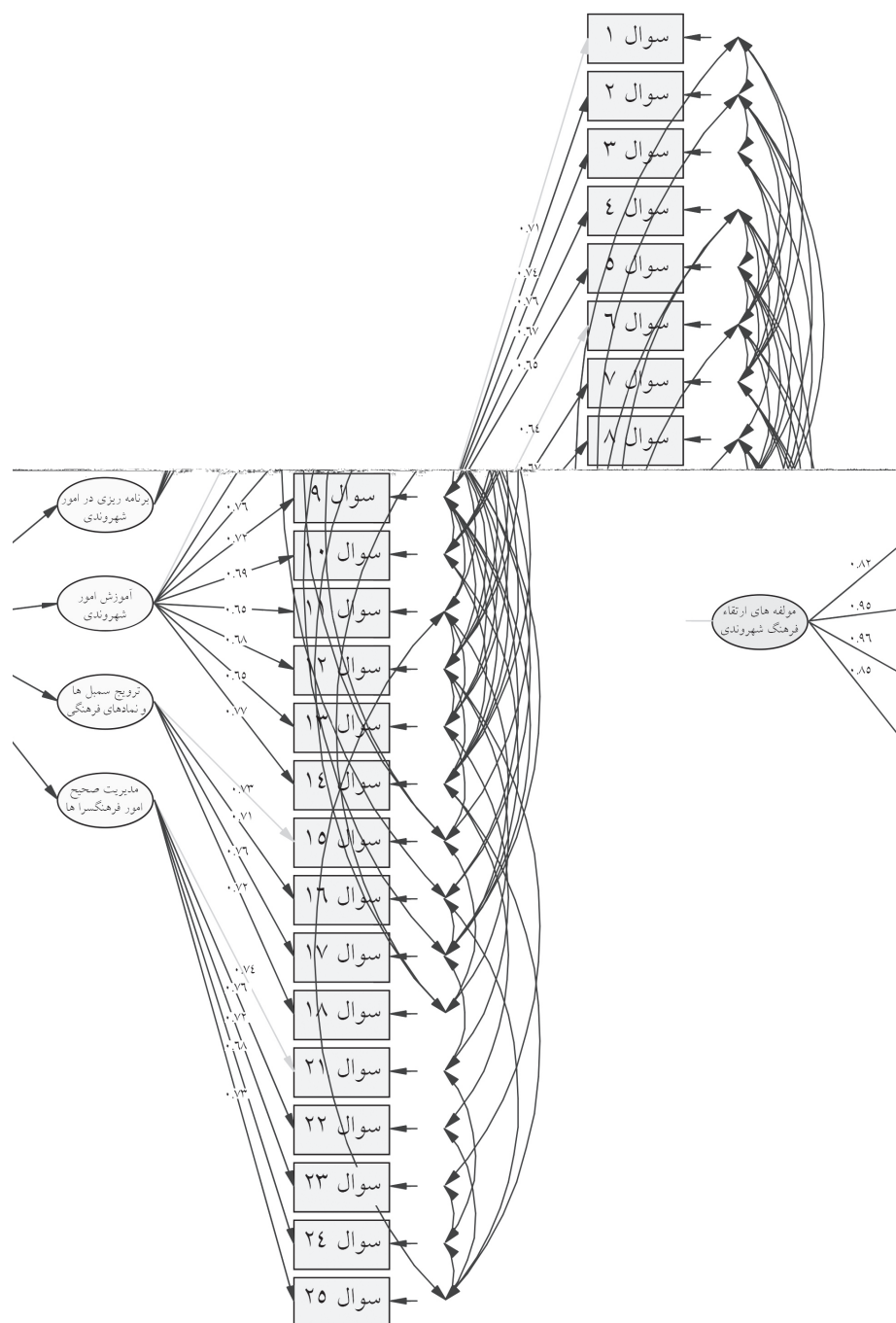
■ ۹۱ ■

تا این مرحله مشخص گردید که پرسشنامه مذکور دو عامل را اندازه گیری می کند. اکنون بایستی مشخص شود هر یک از سؤالات پرسشنامه مربوط به کدامیک از عامل ها است. برای این منظور بایستی عامل ها چرخش یابند بدون چرخش عامل ها امکان تفسیر مناسب وجود نخواهد داشت. نتایج ماتریس عوامل چرخش یافته (۹) نشان دهنده آن است که ۱۰ سوال پرسشنامه (بعد عوامل محیطی و جمعیت شناسی) را اندازه گیری می کند. نهایتاً اینکه، نتایج تحلیل عاملی نشان می دهد که پرسشنامه مذکور از قابلیت اعتبار سازه بالایی برخوردار بوده و ابعاد مورد نظر سنجیده خواهند شد.

تحلیل عاملی تاییدی

تحلیل عاملی اکتشافی / تاییدی بخش عوامل محیطی و مداخله گر

تحلیل عاملی اکتشافی / تاییدی بخش عوامل محیطی و مداخله گر
با توجه به نتایج جدول شماره ۷ مقدار ضریب کفایت نمونه آزمون ک.ام.او و بارتلت برابر با ۰/۸۴۴ می باشد و این مقدار بالاتر از ۰/۵ است، بنابراین حجم نمونه جمع آوری شده جهت تحلیل عاملی کفایت می کند و تحلیل عاملی برای داده های جمع آوری شده کاملاً مناسب و سودمند است. همانطور که در نتایج جدول (۸) مشاهده می گردد در این جدول دو عامل مقداری بزرگتر از یک دارند و ۶۵/۴۴۴ درصد از واریانس را توسط روش مولفه های اصلی تبیین می کنند. با توجه به این جداول می توان گفت: عوامل تعدیل کننده ارتقاء فرهنگ شهروندی توسط دو عامل اندازه گیری گردید.

شکل ۲. مدل اصلی تحلیل عاملی تاییدی پرسشنامه عوامل ارتقاء دهنده فرهنگ شهروندی

متغیرها و ضرایب هر یک از آنها ارائه شده است.

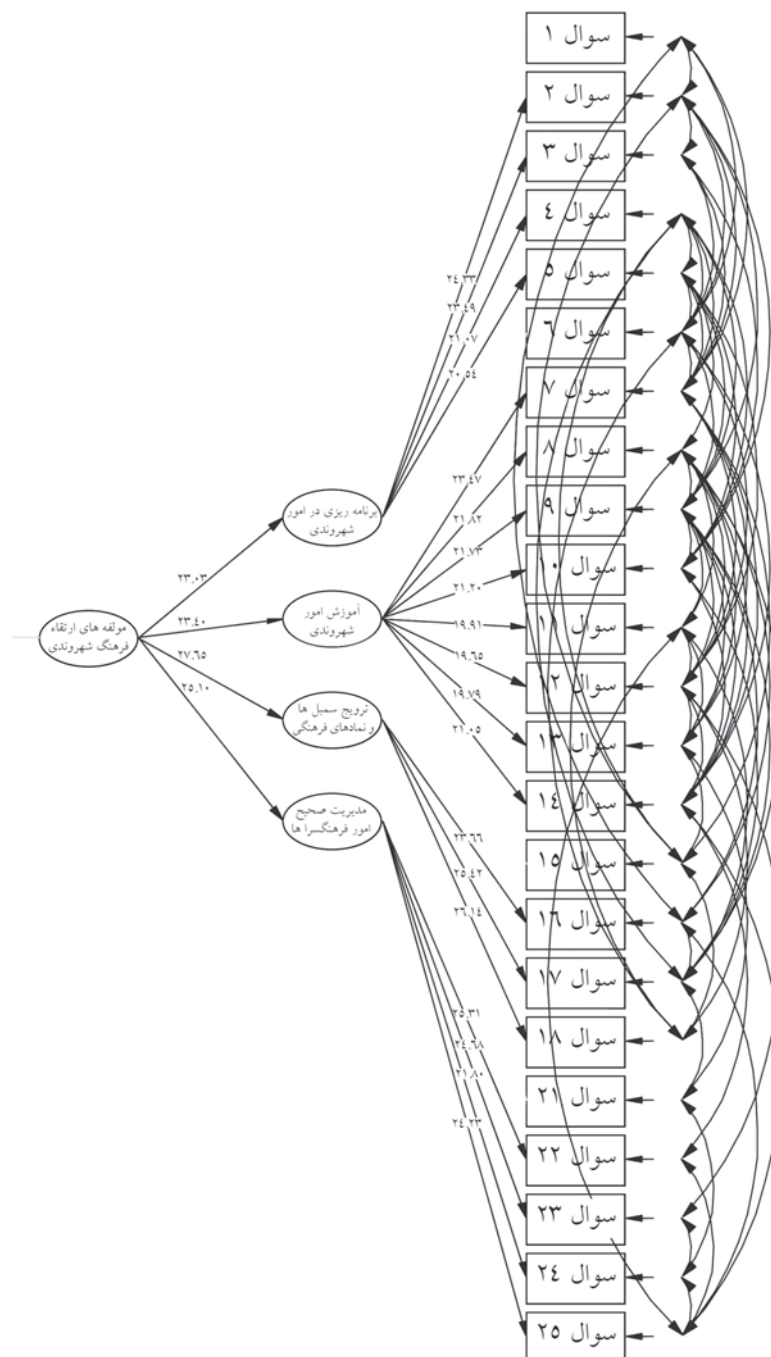
بررسی معناداری ضرائب حاصل از تحلیل عاملی

بدین منظور آزمون معناداری مدل را بر اساس شاخص تی ویو مورد بررسی قرار گرفته، در صورتی که شاخص مذکور از $1/96$ + بیشتر و از $1/96$ - کمتر باشد کلیه ضرائب مدل معنادار هستند خروجی نرم

با توجه به خروجی لیزرل که در جدول شماره (۱۰) خلاصه شده برآزش مناسب مدل است. این شاخصها و نتایج آنها در جدول ۱۰ نشان داده شده است. همان طور که از خروجی نرم افزار لیزرل مشاهده می شود. مدل اصلی تحلیل عاملی تاییدی ارائه شده به صورت زیر می باشد که در آن روابط میان

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

شکل ۳. مدل ضرائب معناداری تحلیل عاملی تاییدی پرسشنامه عوامل ارتقاء دهنده فرهنگ شهروندی

افزار لیزرل مقدار معناداری هریک از ضرائب را نشان می دهد. با توجه به شکل (۵) کلیه ضرائب بالاتر از ۱/۹۶ است لذا مدل مذکور و ضرائب آن کاملاً معنادار است.

پيامدهای حاصل از ارتقاء فرهنگ شهروندی توسط فرهنگسراها و خانه های فرهنگ محلات

تحلیل عاملی اکتشافی

با توجه به نتایج جدول (۱۱) مقدار ضریب کفایت نمونه آزمون ک.ام.او و بار تلت برابر با ۰/۷۲۷ می

تحلیل عاملی اکتشافی / تاییدی بخش

جدول ۷. آزمون ک.ام.او و بار تلت

ضریب کفایت نمونه		۰/۸۴۴
نتایج تست	ضریب تقریب کای دو	۷۲۶۶/۷۳۲
	دی.اف	۲۵۳
	سطح معناداری	۰/۰۰۰

جدول ۸. جدول واریانس کل تبیین شده

مقادیر ویژه اولیه			مجموع مربعات بارهای عاملی			مجموع مربعات بارهای عاملی			ابعاد
			استخراج شده			چرخش یافته			
کل	درصد واریانس تبیین شده	درصد	کل	درصد واریانس تبیین شده	درصد	کل	درصد واریانس تبیین شده	درصد	
۴/۶۳۳	۴۶/۳۳۲	۴۶/۳۳۲	۴/۶۳۳	۴۶/۳۳۲	۴۶/۳۳۲	۳/۶۲۲	۳۶/۲۲۰	۳۶/۲۲۰	۱
۱/۹۱۱	۱۹/۱۱۲	۶۵/۴۴۴	۱/۹۱۱	۱۹/۱۱۲	۶۵/۴۴۴	۲/۹۲۲	۲۹/۲۲۴	۶۵/۴۴۴	۲
۰/۸۶۱	۸/۶۰۵	۷۴/۰۴۹							۳
۰/۶۱۱	۶/۱۰۸	۸۰/۱۵۶							۴
۰/۵۲۷	۵/۲۶۹	۸۵/۴۲۶							۵
۰/۳۸۱	۳/۸۰۶	۸۹/۲۳۲							۶
۰/۳۳۵	۳/۳۵۰	۹۲/۵۸۲							۷
۰/۳۰۸	۳/۰۷۷	۹۵/۶۵۹							۸
۰/۲۳۳	۲/۳۲۶	۹۷/۹۸۵							۹
۰/۲۰۱	۲/۰۱۵	۱۰۰/۰۰۰							۱۰

اندازه گیری می گردد.

تا این مرحله مشخص گردید که این بخش از پرسشنامه ۹ عامل را اندازه گیری می کند. اکنون بایستی مشخص شود هر یک از سؤالات پرسشنامه مربوط به کدامیک از عامل ها است. برای این منظور بایستی عامل ها چرخش یابند. بدون چرخش عامل ها امکان تفسیر مناسب وجود نخواهد داشت.

نتایج ماتریس عوامل چرخش یافته (۱۳) نشان دهنده آن است که پس از ۱۹ بار تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه مذکور در مجموع ۹ بعد (توسعه فرهنگ شهروندی، توسعه اعتماد اجتماعی، مدیریت آسیب های اجتماعی، مدیریت ارزشهای شهروندی، بهبود رفتار شهروندی، بهبود ارتباط شهروندان با دولت، بهبود سبک زندگی، ارتقاء و توسعه فردی شهروندان، مدیریت شکاف بین نسلی) را اندازه گیری می کند. نهایتاً اینکه، نتایج تحلیل عاملی نشان می دهد که پرسشنامه مذکور از قابلیت اعتبار سازه بالایی برخوردار بوده و ابعاد مورد نظر سنجیده خواهند شد.

باشد و این مقدار بالاتر از ۰/۵ است، بنابراین حجم نمونه جمع آوری شده جهت تحلیل عاملی کفایت می کند و تحلیل عاملی برای داده های جمع آوری شده کاملاً مناسب و سودمند است.

همانطور که در نتایج جدول (۱۲) مشاهده می گردد در این جدول نه عامل مقداری بزرگتر از یک دارند و ۵۰/۶۹۸ درصد از واریانس را توسط روش مولفه های اصلی تبیین می کنند. با توجه به این جداول می توان گفت که پیامدهای ناشی از عوامل ارتقاء فرهنگ شهروندی توسط نه عامل یا فاکتور

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۹۴

جدول ۹. ماتریس عوامل چرخش یافته

ابعاد تعدیل کننده		
جمعیت شناسی	محیطی	
	۰/۸۶۳	سوال ۲۶
	۰/۸۸۰	سوال ۲۷
	۰/۷۷۵	سوال ۲۸
	۰/۶۹۰	سوال ۲۹
۰/۷۶۸		سوال ۳۰
۰/۸۳۱		سوال ۳۱
۰/۷۹۶		سوال ۳۲
۰/۸۰۰		سوال ۳۳
۰/۶۶۰		سوال ۳۴
۰/۷۱۲		سوال ۳۵

مدیریت شهری

جدول ۱۰. بررسی شاخص های مناسب بودن مدل

نام شاخص	مقدار استاندارد شاخص	مقدار شاخص در مدل مورد نظر	نتیجه گیری
کای - دو	-	۴۰/۴۷	
نسبت کای دو به دی . اف	> 3	۱/۹۳۳	برازش مدل مناسب است
پی- ویلیو	بیشتر از ۰/۰۵	۰/۱۰۴۶	برازش مدل مناسب است
جی . اف . آی	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۹	برازش مدل مناسب است
آ. جی . اف . آی	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۸	برازش مدل مناسب است
ان.اف.آی	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۶	برازش مدل مناسب است
سی.اف.آی	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۸	برازش مدل مناسب است
آر.ام.اس.ای.آ	کمتر از ۰/۱	۰/۰۲۷	برازش مدل مناسب است

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

■ ۹۵ ■

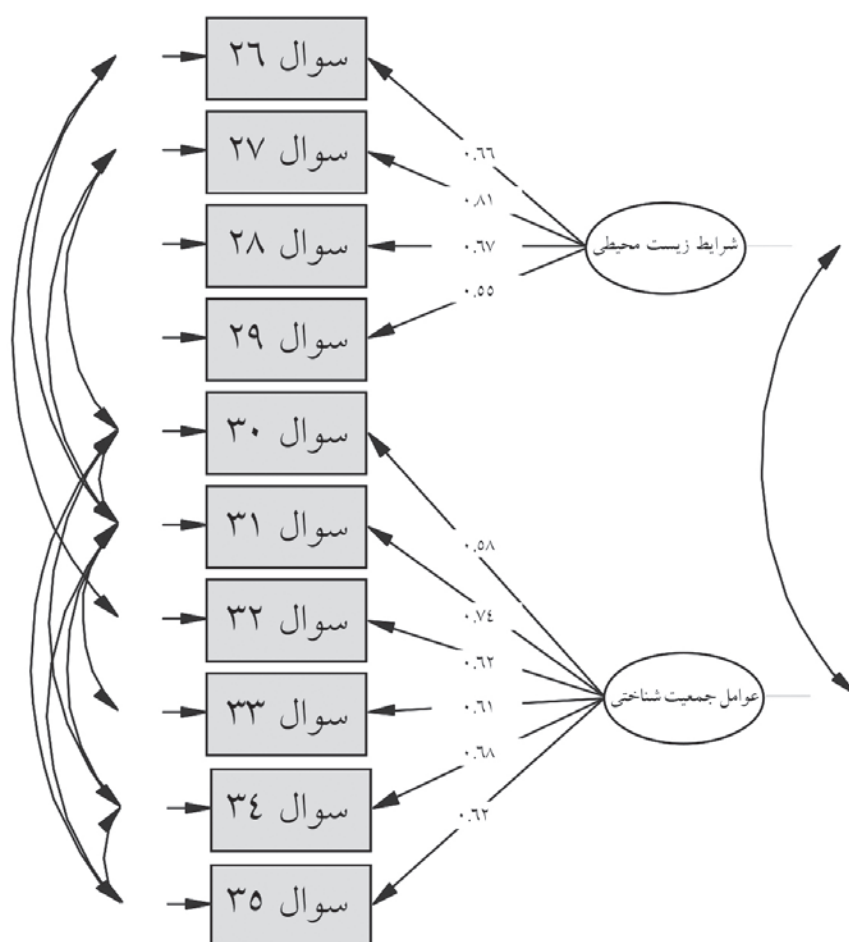
تحلیل عاملی تاییدی

با توجه به خروجی لیزرل که در جدول شماره (۱۴) خلاصه شده برازش مناسب مدل است. این شاخصها و نتایج آنها در جدول (۳-۱۶) نشان داده شده است. همانطور که از خروجی نرم افزار لیزرل مشاهده می شود، مدل اصلی تحلیل عاملی تاییدی ارائه شده به صورت زیر می باشد که در آن روابط میان متغیرها و ضرایب هر یک از آنها ارائه شده است.

بررسی معناداری ضرائب حاصل از تحلیل عاملی

بدین منظور آزمون معناداری مدل را بر اساس شاخص تی ویلیو مورد بررسی داده و در صورتی که شاخص مذکور از ۱/۹۶ + بیشتر و از ۱/۹۶ - کمتر باشد کلیه ضرائب مدل معنادار هستند. خروجی نرم افزار لیزرل مقدار معناداری هر یک از ضرائب را نشان می دهد. با توجه به شکل (۶) کلیه ضرائب بالاتر از ۱/۹۶ است لذا مدل مذکور و ضرائب آن کاملاً معنادار است.

تعیین پایایی (قابلیت اعتماد) پرسشنامه

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

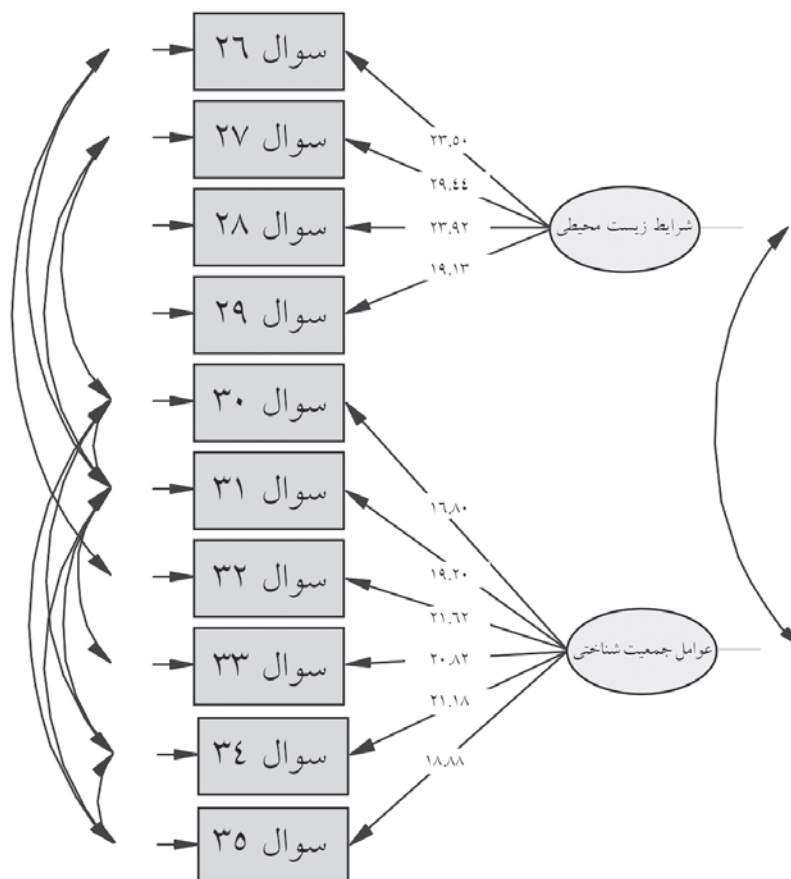
■ ۹۶ ■

شکل ۴. مدل اصلی تحلیل عاملی تأییدی پرسشنامه عوامل تعدیل کننده فرهنگ شهروندی

جدول ۱۱. آزمون ک.ام.او و بارتلت

۰/۷۲۷		ضریب کفایت نمونه
۸۵۵۷/۶۸۸	ضریب تقریب کای دو	نتایج تست
۵۲۸	دی.اف	
۰/۰۰۰	سطح معناداری	

قابلیت اعتماد یا پایایی یکی از ویژگیهای فنی ابزار (ارتباط کامل) است. ضریب قابلیت اعتماد نشانگر آن است که تا چه اندازه ابزار اندازه گیری ویژگی های با ثبات آزمودنی و یا ویژگی های متغیر و موقتی وی را می سنجد. برای محاسبه ضریب قابلیت اعتماد ابزار اندازه گیری شیوه های مختلفی به کار برده می شود. قابلیت اعتماد یا پایایی یکی از ویژگیهای فنی ابزار اندازه گیری است. مفهوم یاد شده به این امر سر و کار دارد که ابزار اندازه گیری در شرایط مختلف تا چه اندازه نتایج یکسانی به دست می دهد. دامنه ضریب قابلیت اعتماد از صفر (عدم ارتباط) تا +۱

شکل ۵. مدل ضرائب معناداری تحلیل عاملی تاییدی پرسشنامه عوامل تعدیل کننده فرهنگ شهروندی

هر زیر مجموعه سئوالهای پرسشنامه (یا زیر آزمون) و واریانس کل را محاسبه کرد. سپس با استفاده از فرمول، مقدار ضریب آلفا را محاسبه کرد.

$$r_{\alpha} = \frac{j}{j-1} \left[1 - \frac{s_j^2}{s^2} \right]$$

فرمول شماره ۳: محاسبه آلفای کرونباخ که در این رابطه:

j = تعداد سوالات

s_j^2 = واریانس هر سؤال

s^2 = واریانس کل سوالات

از آن جمله می توان به:

۱. اجرای دوباره آزمون (روش بازآزمایی)؛

۲. روش موازی (همتا)؛

۳. روش تصنیف (دو نیمه کردن)؛

۴. روش کودر - ریچاردسون؛

۵. روش آلفای کرونباخ اشاره نمود (بازرگان، سرمد، حجازی، ۱۳۸۰).

در این تحقیق به منظور تعیین پایایی آزمون از روش آلفای کرونباخ استفاده گردیده است. برای محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ابتدا باید واریانس نمره های

جدول ۱۲. جدول واریانس کل تبیین شده

مقادیر ویژه اولیه			مجموع مربعات بارهای عاملی استخراج شده			مجموع مربعات بارهای عاملی چرخش یافته			ابعاد
کل	درصد واریانس تبیین شده	درصد جمع	کل	درصد واریانس تبیین شده	درصد جمع	کل	درصد واریانس تبیین شده	درصد جمع	
۲/۵۳۸	۷/۶۹۰	۷/۶۹۰	۲/۵۳۸	۷/۶۹۰	۷/۶۹۰	۲/۵۰۵	۷/۵۹۲	۷/۵۹۲	۱
۲/۳۵۸	۷/۱۴۵	۱۴/۸۳۵	۲/۳۵۸	۷/۱۴۵	۱۴/۸۳۵	۲/۳۳۴	۷/۰۴۷	۱۴/۶۶۵	۲
۲/۲۸۳	۶/۹۱۸	۲۱/۷۵۳	۲/۲۸۳	۶/۹۱۸	۲۱/۷۵۳	۲/۲۸۱	۶/۹۱۲	۲۱/۵۷۷	۳
۲/۲۳۰	۶/۷۵۸	۲۸/۵۱۱	۲/۲۳۰	۶/۷۵۸	۲۸/۵۱۱	۲/۲۴۷	۶/۸۱۰	۲۸/۳۸۸	۴
۱/۶۷۴	۵/۰۷۴	۳۳/۵۸۵	۱/۶۷۴	۵/۰۷۴	۳۳/۵۸۵	۱/۶۴۹	۴/۹۹۵	۳۳/۳۸۳	۵
۱/۶۴۰	۴/۹۶۹	۳۸/۵۵۴	۱/۶۴۰	۴/۹۶۹	۳۸/۵۵۴	۱/۶۲۹	۴/۹۳۶	۳۸/۳۱۹	۶
۱/۴۸۳	۴/۴۹۵	۴۳/۰۴۹	۱/۴۸۳	۴/۴۹۵	۴۳/۰۴۹	۱/۵۴۰	۴/۶۶۵	۴۲/۹۸۵	۷
۱/۳۲۰	۴/۰۰۱	۴۷/۰۵۰	۱/۳۲۰	۴/۰۰۱	۴۷/۰۵۰	۱/۳۲۶	۴/۰۱۷	۴۷/۰۰۲	۸
۱/۲۹۳	۳/۹۱۸	۵۰/۹۶۸	۱/۲۹۳	۳/۹۱۸	۵۰/۹۶۸	۱/۳۰۹	۳/۹۶۷	۵۰/۶۹۸	۹
۰/۸۲۵	۲/۵۰۱	۵۳/۴۷۰							۱۰
۰/۷۹۴	۲/۴۰۷	۵۵/۸۷۷							۱۱
۰/۷۸۷	۲/۳۸۵	۵۸/۲۶۲							۱۲
۰/۷۶۶	۲/۳۲۰	۶۰/۵۸۳							۱۳
۰/۷۶۱	۲/۳۰۵	۶۲/۸۸۸							۱۴
۰/۷۵۲	۲/۲۷۸	۶۵/۱۶۵							۱۵
۰/۷۳۲	۲/۲۱۹	۶۷/۳۸۵							۱۶
۰/۷۱۵	۲/۱۶۸	۶۹/۵۵۳							۱۷
۰/۷۰۵	۲/۱۳۷	۷۱/۶۹۰							۱۸
۰/۶۹۸	۲/۱۱۶	۷۳/۸۰۶							۱۹
۰/۶۸۳	۲/۰۶۹	۷۵/۸۷۵							۲۰
۰/۶۷۹	۲/۰۵۷	۷۷/۹۳۳							۲۱
۰/۶۶۶	۲/۰۱۹	۷۹/۹۵۲							۲۲
۰/۶۵۹	۱/۹۹۶	۸۱/۹۴۸							۲۳
۰/۶۵۳	۱/۹۷۸	۸۳/۹۲۶							۲۴
۰/۶۴۴	۱/۹۵۰	۸۵/۸۷۷							۲۵
۰/۶۴۰	۱/۹۴۰	۸۷/۸۱۶							۲۶
۰/۶۳۱	۱/۹۱۲	۸۹/۷۲۹							۲۷
۰/۶۱۷	۱/۸۷۱	۹۱/۵۹۹							۲۸
۰/۶۰۰	۱/۸۱۸	۹۳/۴۱۷							۲۹
۰/۵۸۷	۱/۷۷۹	۹۵/۱۹۶							۳۰
۰/۵۶۹	۱/۷۲۴	۹۶/۹۲۰							۳۱
۰/۵۶۶	۱/۷۱۴	۹۸/۶۳۵							۳۲
۰/۴۵۱	۱/۳۶۵	۱۰۰/۰۰۰							۳۳

T_{α} = مقدار آلفای کرونباخ

بدین منظور یک نمونه اولیه شامل ۳۰ پرسشنامه پیش آزمون گردید و سپس با استفاده از داده‌های به دست آمده از این پرسشنامه‌ها و به کمک نرم‌افزار آماری اس.پی.اس.اس میزان ضریب اعتماد با روش آلفای کرونباخ محاسبه شد که عدد بدست آمده برای هر ابزار به شرح جدول (۱۵) می باشد. این اعداد نشان دهنده آن است که پرسشنامه مورد استفاده، از قابلیت اعتماد و یا به عبارت دیگر از پایایی لازم برخوردار می باشد.

نتیجه گیری و پیشنهاد

براساس نتایج حاصل از بخش کیفی که با رویکرد پدیدارشناسانه انجام گرفت، محقق ۶ مولفه در بعد مولفه‌های ارتقاء فرهنگ شهروندی، ۲ مولفه تعدیل کننده و ۱۵ مولفه مرتبط با پیامدهای حاصل از ارتقاء فرهنگ شهروندی را شناسائی نمود. بر اساس این مولفه‌ها پرسشنامه‌ای با ۱۳۶ سؤال طراحی و در یک نمونه ۲۶۲ نفری اولیه مورد ارزیابی قرار گرفت و تحلیل عاملی اکتشافی شد. پس از انجام تحلیل عاملی اکتشافی ۷۱ سؤال باقی ماند که ۴ مولفه ارتقاء فرهنگ شهروندی مشتمل بر برنامه ریزی

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۹۸

جدول ۱۳. ماتریس عوامل چرخش یافته

ابعاد									
مدیریت آسیبهای اجتماعی	بهبود ارتباط شهروندان با دولت	مدیریت شکاف بین نسلی	ارتقاء توسعه فردی شهروندان	بهبود سبک زندگی	بهبود رفتار شهروندی	توسعه اعتماد اجتماعی	مدیریت ارزشهای شهروندی	توسعه فرهنگ شهروندی	
								۰/۶۴۵	سوال ۳۶
								۰/۶۵۰	سوال ۳۷
								۰/۶۱۳	سوال ۳۸
								۰/۶۵۸	سوال ۳۹
								۰/۶۶۰	سوال ۴۰
								۰/۶۳۲	سوال ۴۱
						۰/۶۳۹			سوال ۴۲
						۰/۶۸۸			سوال ۴۳
						۰/۶۶۸			سوال ۴۴
						۰/۶۶۶			سوال ۴۵
						۰/۶۵۱			سوال ۴۶
۰/۷۹۸									سوال ۴۷
۰/۷۸۸									سوال ۴۸
							۰/۶۷۴		سوال ۴۹
							۰/۶۸۷		سوال ۵۰
							۰/۶۸۶		سوال ۵۱
							۰/۶۷۳		سوال ۵۲
							۰/۶۵۸		سوال ۵۳
					۰/۶۵۰				سوال ۵۴
					۰/۶۵۱				سوال ۵۶
					۰/۶۷۹				سوال ۵۷
					۰/۶۸۰				سوال ۵۸
					۰/۶۸۴				سوال ۵۹
	۰/۸۰۴								سوال ۶۰
	۰/۸۰۴								سوال ۶۱
				۰/۷۳۳					سوال ۶۲
				۰/۷۳۰					سوال ۶۳
				۰/۷۴۵					سوال ۶۴
			۰/۷۱۵						سوال ۶۷
			۰/۷۴۹						سوال ۶۸
			۰/۷۳۰						سوال ۶۹
		۰/۸۶۶							سوال ۷۰
		۰/۸۷۲							سوال ۷۱

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

جدول ۱۴. بررسی شاخص های مناسب بودن مدل

نام شاخص	مقدار استاندارد شاخص	مقدار شاخص در مدل مورد نظر	نتیجه گیری
کای - دو	-	۹۷۳/۰۸	برازش مدل مناسب است
نسبت کای دو به دی . اف	< ۳	۲/۴۱۴	برازش مدل مناسب است
پی - ولیو	بیشتر از ۰/۵	۰/۰۹۸۱۲	برازش مدل مناسب است
جی . اف . آی	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۶	برازش مدل مناسب است
آ . جی . اف . آی	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۴	برازش مدل مناسب است
ان . اف . آی	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۹	برازش مدل مناسب است
سی . اف . آی	بیشتر از ۰/۹	۱	برازش مدل مناسب است
آ . ام . اس . آی . آ	کمتر از ۰/۱	۰/۰۳۳	برازش مدل مناسب است

در امور شهروندی، آموزش امور شهروندی، ترویج سبملها و نمادهای فرهنگی، مدیریت صحیح امور فرهنگسراها و خانه های فرهنگ محلات، ۲ مولفه تعدیل کننده مشتمل بر عوامل جمعیت شناختی و عوامل محیطی و ۹ مولفه مرتبط با پیامدهای حاصل از ارتقاء فرهنگ شهروندی مشتمل بر توسعه فرهنگ شهروندی، توسعه اعتماد اجتماعی، بهبود ارتباط شهروندان با دولت، ارتقاء و توسعه فردی شهروندان، بهبود رفتارهای شهروندی، تقویت ارزشهای شهروندی، مدیریت آسیب های اجتماعی، بهبود سبک زندگی و مدیریت شکاف بین نسلی را نشان داد. سپس این مدل با استفاده از نرم افزار لیزرل، تحلیل عاملی تائیدی شد و نتایج آن مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که نتایج تحلیل عاملی اکتشافی مورد تایید و قابل قبول است. بدین ترتیب مدل نهایی تحقیق که نشان دهنده اثرات ارتقاء فرهنگ شهروندی بر پیامدهای حاصل از آن از طریق عوامل تعدیل کننده محیطی و جمعیت شناختی است، تنظیم و نتیجه نهایی تحلیل در قالب مدل زیر ارائه شده است.

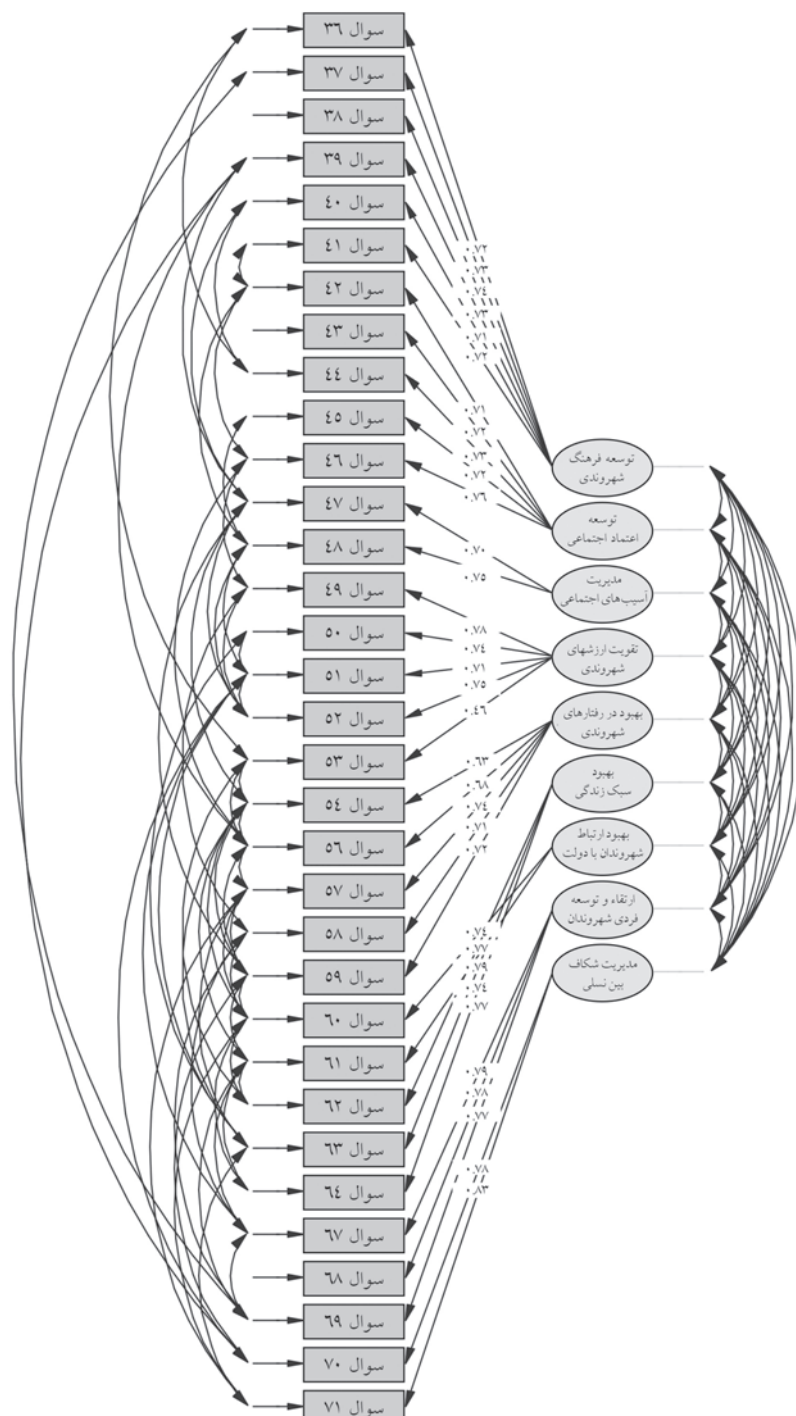
همانطور که در شکل مشاهده می شود، ۴ مولفه کلیدی برنامه ریزی در امور شهروندی، آموزش

امور شهروندی، ترویج سبملها و نمادهای فرهنگی و مدیریت صحیح امور فرهنگسراها از جمله عناصر ارتقاء دهنده فرهنگ شهروندی در شهروندان شهر تهران است که از طریق عوامل تعدیل کننده محیطی و جمعیت شناختی که در شکل ۷ نمایش داده شده است، ۹ پیامد را به همراه می آورند. میزان تاثیرات و ضرایب حاصل از متغیرها نشان داده شده است که نشان می دهد کدام یک از متغیرها بر روی یکدیگر اثر تعدیل کننده و یا به عنوان متغیر مستقل بر پیامدهای ارتقاء فرهنگ شهروندی تاثیر می گذارند. در تفسیر این مدل باید گفت که ارتقاء فرهنگ شهروندی توسط یک آیتم به تنهایی و به خودی خود رخ نمی دهد بلکه برای آن که فرهنگ شهروندی از طریق فرهنگسراها و خانه های فرهنگ محلات ارتقاء یابد، نیازمند نگرش سیستمی خواهیم بود. در این نگرش ۴ مولفه ارتقاء دهنده به صورت همزمان مدنظر قرار می گیرد. یعنی این که اگر خواهیم فرهنگ شهروندی به ترتیب درجه اهمیت ارتقاء یابد در ابتدا بایستی فرهنگسراها و خانه های فرهنگ محلات از برنامه ریزی مناسب با مشارکت و همراهی شهروندان صورت پذیرد. در این زمینه ضرورت دارد تا در قالب یک برنامه استراتژیک،

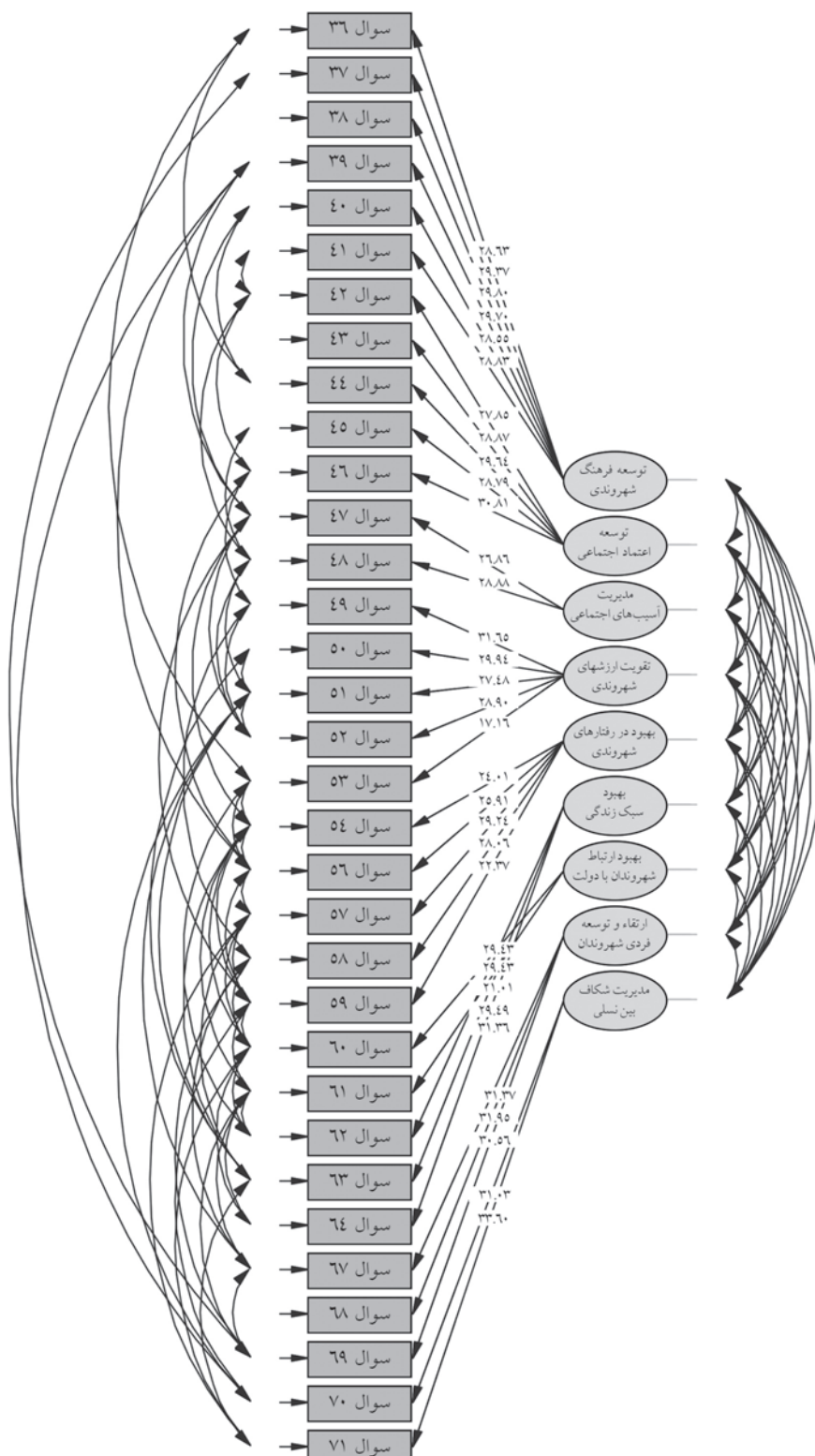
مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۱۰۰

شکل ۵. مدل اصلی تحلیل عاملی تاییدی پیامدهای حاصل از ارتقاء فرهنگ شهروندی

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۱۰۲

شکل ۶. مدل ضرائب معناداری تحلیل عاملی تاییدی پیامدهای حاصل از ارتقاء فرهنگ شهروندی

جدول ۱۵. ضریب قابلیت اعتماد پرسشنامه های بکار رفته

آلفای کرونباخ	
۰/۹۵۰	عوامل ارتقاء فرهنگ شهروندی
۰/۷۵۸	عوامل محیطی
۰/۷۷۳	عوامل جمعیت شناختی
۰/۹۶۲	پیامدهای حاصل از ارتقاء فرهنگ شهروندی

جدول ۱۶. ضریب قابلیت اعتماد مولفه های ارتقاء فرهنگ شهروندی

از طریق فرهنگسراها و خانه های فرهنگ محلات

آلفای کرونباخ	
۰/۸۳۷	برنامه ریزی به جهت ارتقاء فرهنگ شهروندی
۰/۸۹۵	آموزش فرهنگ شهروندی
۰/۸۳۱	ترویج سمبلها و نمادهای فرهنگی
۰/۸۵۱	مدیریت امور فرهنگسراها

جدول ۱۷. ضریب قابلیت اعتماد مولفه های پیامدهای حاصل

از ارتقاء فرهنگ شهروندی از طریق فرهنگسراها و خانه های

فرهنگ محلات

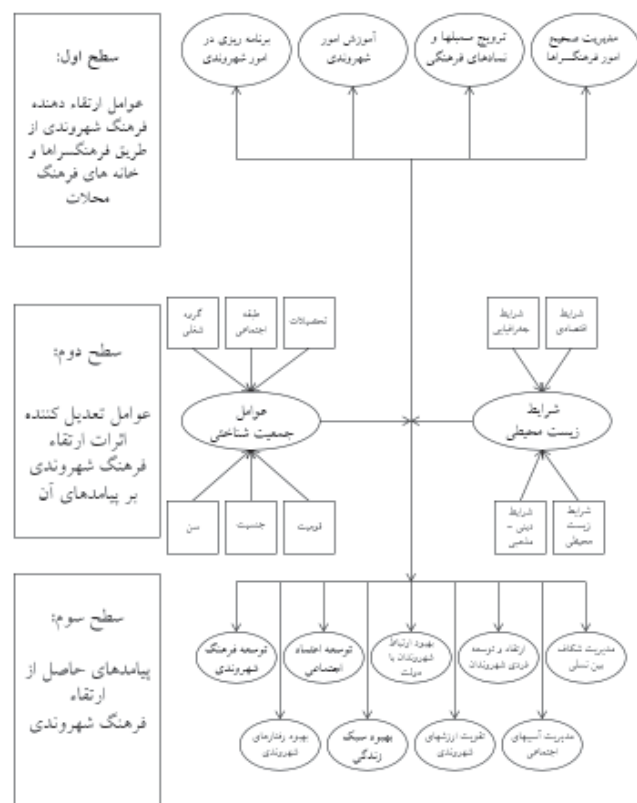
آلفای کرونباخ	
۰/۸۴۶	توسعه اعتماد اجتماعی
۰/۷۰۱	مدیریت آسیب های اجتماعی
۰/۸۱۷	مدیریت ارزش های فرهنگی
۰/۸۳۴	بهبود رفتار شهروندی
۰/۷۴۵	بهبود ارتباط شهروندان با دولت
۰/۸۰۷	بهبود سبک زندگی
۰/۸۰۹	ارتقاء و توسعه فردی شهروندان
۰/۷۸۷	مدیریت شکاف بین نسلی
۰/۸۶۹	توسعه فرهنگ شهروندی

برنامه ریزی بلند مدت برای ارتقاء فرهنگ شهروندی صورت پذیرد. از سوی دیگر برای اجرایی کردن این برنامه نیازمند همکاری اصولی، منطقی و منسجم با خود شهروندان است. برای آن که فرهنگ شهروندی ارتقاء یابد علاوه بر این عامل همزمان باید موارد مدیریتی در زمینه مدیریت فرهنگسراها و خانه های فرهنگ محلات مدنظر قرار گیرد که از آن جمله می توان به مسائل مربوط به انتخاب مدیران، به

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

■ ۱۰۳ ■

شکل ۷. مدل نهایی تحقیق

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۱۰۴

تهران را ارتقاء دهند که به صورت مداوم و مستمر انجام گیرند. چرا که تغییر نگرش در شهروندان و حرکت به سمت ارتقاء فرهنگ شهروندی مستلزم آموزشهای بلند مدت است. اما ارائه آموزشها تنها عامل کافی نیست. بنابراین فرهنگسراها و خانه های فرهنگ محلات باید با رسانه های جمعی ارتباط برقرار کرده از طریق رسانه هایی مانند تلویزیون، رادیو، مطبوعات و حتی شبکه های اجتماعی تلاش کنند تا پیامهای اصولی برای شهروندان با محتوای مناسب تنظیم نمایند. این مسئله می تواند به عنوان کاتالیزور فرآیند تغییر نگرش شهروندان را سرعت بخشیده و باعث شود در زمان کوتاه تری فرهنگ شهروندی دست خوش تغییرات مثبت قرار گیرد. علاوه بر این از آنجایی که جامعه ایران تحت تاثیر سبکها و نمادهای فرهنگی است و همواره گذشته خود را مدنظر قرار می دهد لذا فرهنگسراها و

کارگیری نیروی متخصص، برنامه ریزی مالی و بودجه ای مناسب، سازماندهی و ساختاردهی به فرهنگسراها و خانه های فرهنگ محلات اشاره کرد. چراکه برنامه ریزی زمانی امکان پذیر است و نتایج آن به خوبی محقق خواهد شد که مدیریت اصولی و صحیح بر امور فرهنگسراها و خانه های فرهنگ محلات حاکم باشد. علاوه بر این، در صورتی که فرهنگسراها و خانه های فرهنگ محلات بتوانند از مدیریت و برنامه ریزی اصولی برخوردار باشند در آن صورت قادر خواهند بود تا آموزش های مناسبی را به شهروندان ارائه نمایند. انجام آموزشهای مناسب مستلزم نیازسنجی نیازهای آموزشی شهروندان، برنامه ریزی جهت اجرای دوره های آموزشی و ارائه بازخوردهای قابل قبول از دوره های آموزشی برای بهبود آنها است. باید گفت که دوره های آموزشی تنها زمانی می توانند نگرش شهروندان شهر

خانه‌های فرهنگ محلات باید سمبل‌ها و نمادهای فرهنگی که روحیه ملی‌گرایی، مسئولیت‌پذیری، جمع‌گرایی، هویت ملی، مشارکت اجتماعی و... را تقویت می‌کنند در اماکن و بخش‌های مختلف شهر تهران بکار گیرند. این سمبل‌ها می‌توانند شامل نمادها و سمبل‌های مفاخر گذشته، نمادهای مذهبی و دینی، قومیتی و حتی شعائر و هنجارهای مناسب مانند فرهنگ مطالعه و ترویج هنجارهای آن باشند. ذکر این نکته ضرورت دارد که فرهنگسراها و خانه‌های فرهنگ محلات در صورتی می‌توانند به ارتقاء فرهنگ شهروندی کمک کنند که این ۴ مورد به صورت همزمان و منسجم صورت پذیرد. اما تنها این ۴ مورد نمی‌تواند باعث ارتقاء فرهنگ شهروندی شود، بلکه مدیران و سیاست‌گذاران فرهنگی باید نقش عوامل مداخله‌گر و تعدیل‌کننده را نیز مد نظر قرار دهند و ۴ مورد را بر مبنای عوامل جمعیت‌شناختی و محیطی مورد توجه قرار دهند، چرا که برای طبقات اجتماعی مختلف، سطوح تحصیلی متفاوت، جنسیت و سن و سایر عوامل مرتبط در این زمینه باید در برنامه ریزی آموزش و مدیریت تاثیر داده شوند. به عنوان مثال زنان متفاوت از مردان تحت تاثیر رسانه‌ها و آموزش قرار می‌گیرند و از سوی دیگر سن و تحصیلات می‌تواند شرایط متفاوتی را در آموزش شهروندی، برنامه ریزی برای امور شهروندان و حتی ارتباط با شهروندان از طریق رسانه‌ها فراهم سازد. با توجه به این مدل می‌توان گفت: سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان امور فرهنگی که از آن جمله مدیران فرهنگسراها و خانه‌های فرهنگ محلات می‌باشند باید نقش عوامل تعدیل‌کننده را در مدیریت، برنامه ریزی و آموزش شهروندان مد نظر قرار دهند. در صورتی که این اقدامات به درستی صورت پذیرد سطح سوم مدل، که پیامدهای آن است رخ خواهد داد. لذا می‌توان گفت که در آن صورت در گام اول سه مسئله اساسی رخ می‌دهد، اعتماد اجتماعی توسعه می‌یابد، ارزشهای شهروندی و رفتار شهروندی بهبود می‌

یابد. در مرحله دوم سبک زندگی شهروندان بهبود یافته، ارتباط دولت و شهروندان تقویت شده و ارتقاء و توسعه فردی شهروندان صورت خواهد گرفت. در نهایت این مسئله باعث توسعه فرهنگ شهروندی، مدیریت آسیب‌های اجتماعی و مدیریت شکاف بین نسلی می‌گردد.

منابع و مآخذ

تقی‌زاده، م (۱۳۸۴) نظریه شهروندی و فرهنگ و تمدن ایرانی، تهران، مجله اطلاعات سیاسی اقتصادی، شماره ۱۸۳

جهانگیری، ر (۱۳۸۱) شهرنشینی و شهروندی، چکیده مقالات همایش راه کارهای توسعه فرهنگ شهروندی، انتشارات محبان، ص ۱۵-۱۴.

ذکاتی، م س (۱۳۸۰) اخلاق شهروندی، نامه انجمن جامعه‌شناسی ایران، تهران: موسسه نشر کلمه، شماره ۵، ص ۸۰-۶۱.

زاهدی، ع (۱۳۹۳) مجموعه قوانین و مقررات شهرداری، انتشارات جنگل.

سایت سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران www.farhangsara.ir

صالحی امیری، ر. اکبری، ع. (۱۳۹۱) نقش آموزش های فرهنگی شهرداری در بهبود مناسبات اجتماعی مدیریت استراتژیک

فرهنگی شهر تهران، تهران، انتشارات تیسرا.

صرافی، م.، عبدالهی، م (۱۳۸۷) تحلیل مفهوم شهروندی و ارزیابی جایگاه آن در قوانین، مقررات و مدیریت شهری کشور،

پژوهش های جغرافیایی، شماره ۶۳: صص ۱۱۵-۱۳۴.

عبادت‌ن. بخشی، ش (۱۳۹۱) الزامات و فرآیند سیاست گذاری و مدیریت استراتژیک فرهنگی در مدیریت شهری، مدیریت استراتژیک فرهنگی شهر تهران، تهران، انتشارات تیسرا.

فاطمی نیا، س (۱۳۸۶) فرهنگ شهروندی محصول محمل حاکمیت خوب، سازمان کارا و شهروند فعال فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی سال هفتم

شماره ۲۶: صص ۳۵-۵۸.

فاضلی، م (۱۳۸۶) شهروندی فرهنگی و فرهنگی

شدن شهروندی، سایت

www.farhangshenasi.com/article

مهدی زاده، ج (۱۳۸۶) نقش شوراها در بهبود

فرهنگ شهرنشینی، ماهنامه شوراها، شورای عالی

استانها، شماره ۹.

هاشمیان فر. س ع، گنجی. م (۱۳۸۸) تحلیلی بر

فرهنگ شهروندی در شهر اصفهان، جامعه شناسی

کاربردی، سال بیستم، شماره ۳۳، ص ۲۵.

Carter, A. (2001). The political theory of global citizenship. London: Routledge

Daherndorf, R. (1974). Citizenship and beyond: The social dynamics of an idea. Social Research, Vol. 47 .

Parsons, T. (1965) Full citizenship for the Negro American. Sociological problem. Daetdalus, Vol. 94 .

Turner , B.S. (2000). Islam , civil society and citizenship. Syracuse university press.

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management

شماره ۴۰ پاییز ۹۴
No.40 Autumn 2015

۱۰۶